

AMO.CZ

ŘÍJEN 2016

DELEGÁTŮV PRŮVODCE | XXII | OSN | UNSC

Delegátův průvodce UNSC

Zuzana Krulichová

PRAŽSKÝ STUDENTSKÝ SUMMIT | WWW.STUDENTSUMMIT.CZ

Úvod

Rada bezpečnosti OSN (*United Nations Security Council*, UNSC) je jedním z hlavních orgánů Organizace spojených národů (OSN), jenž má podle Charty OSN hlavní odpovědnost za udržování mezinárodního míru a bezpečnosti. Rada bezpečnosti průběžně sleduje situaci v krizových oblastech a rozhoduje o případném vyslání mírových misí či vyhlášení sankcí, a to v případech „ohrožení míru, porušení míru a činů útočných“.¹

Na rozdíl od ostatních orgánů OSN jsou rozhodnutí UNSC pro členské státy závazná a v nezbytném případě i vynutitelná. Zástupci členských států UNSC jsou v sídle OSN v New Yorku přítomni nepřetržitě, aby UNSC mohla okamžitě reagovat na krizové situace ohrožující mezinárodní bezpečnost.

Historický kontext

Společnost národů

Za přímého předchůdce Organizace spojených národů je považována Společnost národů. Společnost národů vznikla po první světové válce a měla podobné mírové cíle jako OSN. Společnost národů však byla často neakceschopná a v plnění těchto cílů selhala a nedokázala zabránit vypuknutí druhé světové války. Jedním z důvodů byl nedostatečný počet členských států včetně klíčové velmoci, Spojených států amerických. Dalšími důvody bylo nedostatečné vynucování rozhodnutí Společnosti národů či nutnost jednomyslného rozhodování v hlavních orgánech. Při ustavování OSN na konci druhé světové války se tedy stavělo na základech Společnosti národů, ačkoliv bylo nutné překonat její nedostatky. Za tímto účelem došlo k posílení pravomocí hlavního výkonného orgánu (UNSC). Pravomoci byly jasněji rozděleny mezi jednotlivé orgány a došlo ke změně z jednomyslného hlasování na rozhodování kvalifikovanou většinou.

Vývoj UNSC

OSN vznikla v roce 1945 v kontextu konce druhé světové války a na její vznik měly rozhodující vliv poválečné velmoci. Rada bezpečnosti OSN se poprvé sešla v lednu roku 1946 ve složení jedenácti členů (pět členů stálých a šesti nestálých). Ke změně došlo v roce 1965, kdy byl počet nestálých členů navýšen na deset. Tato změna reagovala na probíhající dekolonizaci a nárůst počtu členských států OSN. Bylo tak nutné, aby se složení UNSC přizpůsobilo a došlo nejen k navýšení počtu nestálých členů, ale také k přizpůsobení novému regionálnímu rozložení členských států.

V roce 1971 došlo k další změně, když byla na Valném shromáždění OSN uznána Čínská lidová republika jediným reprezentantem Číny. Tu do té doby v OSN reprezentoval zástupce Čínské republiky z Tchaj-wanu. Jednalo se o významnou změnu, neboť Čínská lidová republika tak získala místo stálého člena v UNSC. K další a prozatím poslední změně ve složení UNSC došlo ještě na konci roku 1991, kdy Ruská federace nahradila jako stálého člena Sovětský svaz.

¹ Charta Organizace spojených národů. In: Informační centrum OSN v Praze [online]. [cit. 2016-08-30]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

Významné milníky UNSC

Ve své historii UNSC přijala řadu rezolucí, které ovlivnily světové dění. V podstatě se již od svého vzniku musela zabývat bezpečností na Blízkém východě po vzniku státu Izrael, kam Rada bezpečnosti vyslala roku 1948 svou první peacekeepingovou misi. Právě izraelsko-palestinský konflikt je však dnes uváděn jako jeden z největších neúspěchů UNSC, neboť se ho do dnešní doby nepovedlo vyřešit.

Svůj vliv pak Rada bezpečnosti potvrdila roku 1950, kdy sérií rezolucí č. 82–85 označila severokorejský režim za agresora a schválila použití vojenské síly proti tamnímu komunistickému režimu. Rovněž dovolila ve válce proti Severní Koreji užití vlajky a dalších insignií OSN, takže například Spojené státy americké válčily pod vlajkou OSN. Tato rezoluce prošla jen díky tomu, že Sovětský svaz tehdy bojkotoval jednání, neboť nesouhlasil s tím, že v OSN sedí zástupci Čínské republiky z Tchajwanu a ne komunistická vláda Čínské lidové republiky, která ovládala pevninskou Čínu. Kvůli své absenci tedy nemohl Sovětský svaz uplatnit veto. Podobného omylu se již nikdy stálý člen nedopustil.

V průběhu studené války pak byla UNSC často paralyzovaná a kvůli nejednotě stálých členů nepřijímala zásadní rezoluce. Za nejvýznamnější rezoluce z tohoto období se dá označit rezoluce č. 187 z roku 1964, která vyslala peacekeepingovou misi na Kypr, a rezoluce č. 242 přijatá po třetí arabsko-izraelské válce v roce 1967. Tato rezoluce upozornila na „nepřípustnost nabývání území válkou a na nutnost usilovat o spravedlivý mír, v němž bude moci každý stát v oblasti žít v bezpečí“ a požadovala stažení izraelských ozbrojených sil z okupovaných území.

Po pádu komunistických režimů a konci studené války začalo přibývat rezolucí UNSC, rezoluce č. 687 z roku 1991 uvalila sankce na Irák za útok na Kuvajt, rezoluce č. 748 z roku 1992 uvalila sankce na Libyi za podporu teroristických útoků, rezoluce č. 1441 z roku 2002 pak sloužila jako poslední varování Iráku před americkou invazí.

Pravděpodobně nejvýznamnější rezolucí posledních let se však stala ta s číslem 1973, která v roce 2011 vyhlásila bezletovou zónu nad Libyí a umožnila převážně britským a francouzským stíhačkám sestřelovat libyjské letectvo během tamní občanské války. Tato rezoluce znamenala obrat ve válce a z velké části díky ní byl svrhnut režim Muammara Kaddáfího. Přelom z hlediska mezinárodního práva pak znamenala rezoluce č. 2098, která roku 2013 udělila poprvé tzv. *ofenzivní mandát* peacekeepingové operaci v Kongu a autorizovala ji k neutralizaci a odzbrojování konžských rebelů. Do té doby sloužily peacekeepingové mise jen k ochraně civilistů. Velké mediální ohlasy pak ještě získala rezoluce č. 2118 z roku 2013, na základě které byly zničeny chemické zbraně syrského režimu Bašára Asada.

Neúspěchy UNSC

Rada bezpečnosti OSN bývá často kritizována i za své neúspěchy, kdy svou neaktivitou či naopak přílišnou aktivitou nezabránila ztrátě lidských životů a nepomohla k ukončení konfliktu. Již byl zmíněn izraelsko-palestinský konflikt, který se táhne od roku 1948 a dodnes se nepodařilo ho vyřešit. Kvůli nejednotnosti stálých členů pak bylo zablokované řešení Suezské krize v roce 1956, které vetovalo Spojené království společně s Francií, a pro změnu sovětské veto zabránilo řešení sovětské invaze do Afghánistánu v roce 1980.

Největší kritiku však Rada bezpečnosti sklídila v 90. letech, kdy nezabránila válce v Jugoslávii a tamním etnickým čistkám ani rwandské genocidě v roce 1994. V obou dvou případech Rada bezpečnosti alespoň zřídila mezinárodní trestní tribunál sloužící k potrestání zločinců v těchto konfliktech. V současné době se UNSC zdá bezmocná při řešení konfliktu v súdánském Dárfúru, který se táhne od roku 2003 a hlavně pak při řešení syrské občanské války trvající od roku 2011. Oba konflikty již zapříčinily ztrátu několika set tisíc životů.

Funkce a pravomoci UNSC

Rada bezpečnosti je jedním z šesti hlavních orgánů OSN, vedle Valného shromáždění, Ekonomické a sociální rady, Poručenské rady, Sekretariátu a Mezinárodního soudního dvora. Rada bezpečnosti OSN nese hlavní odpovědnost za udržování mezinárodního míru a bezpečnosti a jako jediný z orgánů OSN má možnost svá rozhodnutí vynucovat.

Funkce a pravomoci UNSC vymezuje Charta OSN, konkrétně kapitola V až VIII. Podle Charty OSN by měla UNSC monitorovat světové dění, vyšetřovat krizové situace a vydávat doporučení k jejich mírovému řešení. Dále by se měla věnovat formulování plánů k omezení zbrojení. V případě potřeby UNSC vyzývá k uvalení sankcí na agresora (většinou ekonomických, diplomatických apod.) či dokonce k vojenskému zásahu.

Rada bezpečnosti má v rámci fungování OSN i další funkce. Doporučuje Valnému shromáždění kandidáty na generálního tajemníka a společně s Valným shromážděním volí soudce Mezinárodního soudního dvora. Dále doporučuje Valnému shromáždění přijetí nových členských států a svolává konference o změnách Charty.

Rezoluce UNSC

Rada bezpečnosti přijímá svá rozhodnutí formou tzv. rezolucí. K přijetí rezoluce je třeba souhlas nejméně devíti z patnácti členů. Pokud se jedná o podstatných otázkách, žádný stálý člen se nesmí vyslovit proti návrhu rezoluce. Odmítnutí rezoluce stálým členem se běžně označuje jako veto. Rezoluce Rady bezpečnosti OSN jsou jediným skutečně právně závazným a vymahatelným dokumentem OSN, který jsou všechny členské státy povinny dodržovat. Tím se liší například od rezolucí Valného shromáždění OSN, které mají doporučující charakter.

Rezoluce se standardně dělí na dvě části: deklarativní a operativní. Deklarativní část vymezuje zejména mezinárodněprávní principy a obsahuje odkazy na související předcházející rezoluce, obecné postoje, prohlášení či upozornění. Operativní část zpravidla stanovuje vymahatelná východiska, požadavky a prostředky, jimiž má být projednávaná otázka řešena.

Předsednické prohlášení UNSC

Předsednické prohlášení je právně nezávazný dokument UNSC, kterým UNSC vyjadřuje vůli zabývat se projednávanou otázkou. Zahrnuje obecné postoje a názory, reaguje na aktuální dění a předepisuje v dané otázce zvažované možnosti řešení. Často se užívá v případech, kdy schválení rezoluce není možné. Jeho účelem často bývá vyvolání politického tlaku a varování, že Rada bezpečnosti může přistoupit k další akci. Předsednické prohlášení se schvaluje konsenzuálně, žádný člen UNSC se nesmí vyslovit proti.

Struktura UNSC

Jak již bylo zmíněno, dnešní UNSC má patnáct členů – pět stálých a deset nestálých. Každý člen má jeden hlas. Pro schválení rozhodnutí o procedurálních otázkách je potřeba devíti hlasů z patnácti. Pro rozhodnutí v podstatných otázkách je nutných devět hlasů včetně souhlasu všech pěti stálých členů.

Členské státy OSN, které nejsou členy UNSC, se podle Charty jednání UNSC mohou zúčastnit v případě, že jsou jednáním přímo ovlivněny jejich zájmy. Podobně se v případě konfliktu mohou jednání zúčastnit všechny strany konfliktu i

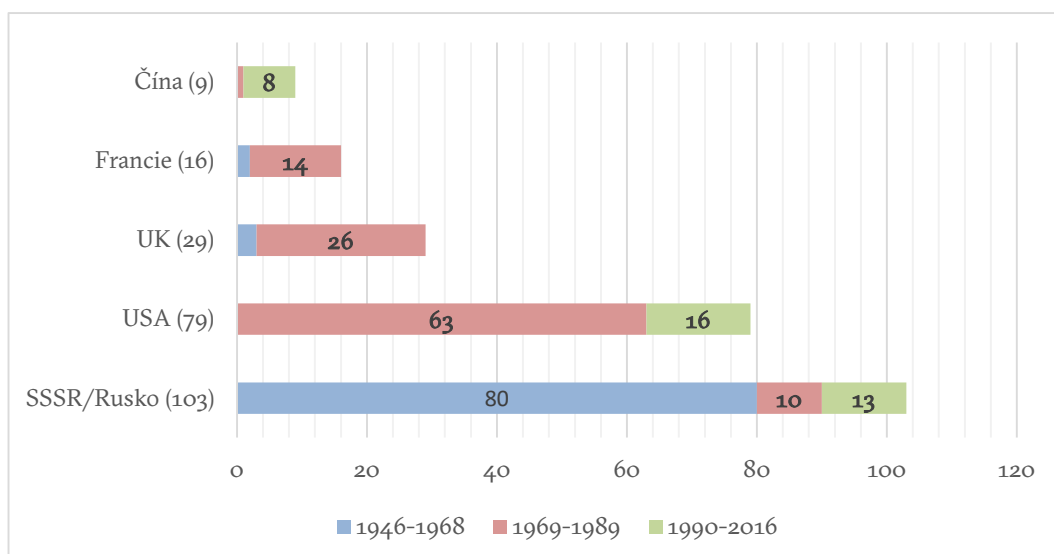
za předpokladu, že se nejedná o členské státy OSN. V obou případech se však státy účastní bez hlasovacího práva.

Stálí členové

Rada bezpečnosti OSN má pět stálých členů: Čínskou lidovou republiku, Francouzskou republiku, Ruskou federaci, Spojené království Velké Británie a Severního Irska a Spojené státy americké. Toto složení vychází z výsledků druhé světové války: stálými členy se staly tehdejší vítězné mocnosti.

Stálí členové mají právo veta, pomocí něhož mohou zabránit přijetí jakýchkoli závazných rozhodnutí UNSC. Každý ze stálých členů UNSC již v minulosti právo veta využil, nicméně ne všechny státy tohoto práva využívají stejně. Nejčastěji jej využívá Rusko a Spojené státy americké.

Používání veta

Nestálí členové

Pět stálých členů UNSC doplňuje deset členů nestálých. Ti jsou voleni Valným shromážděním na dvouleté období, a to na základě regionálního klíče. Každý rok volí Valné shromáždění polovinu nestálých členů.

V následující tabulce jsou uvedeny regionální skupiny a počty reprezentantů v UNSC.² Tyto počty nejsou stanoveny Chartou OSN a jako zvyklosti nejsou závazně stanovené. Mohou se tedy v budoucnosti změnit.

Regionální skupina	Počet členů	Stálí členové	Nestálí členové
Africká skupina	54	0	3
Asijsko-pacifická skupina ³	53	1	2
Latinská Amerika a Karibik	33	0	2
Východoevropská skupina	23	1	1
Západní Evropa a ostatní ⁴	29	3	2
Žádná ⁵	1		

² *United Nations Regional Groups of Member States*. [online]. [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: <http://www.un.org/depts/DGACM/RegionalGroups.shtml>.

³ Turecko je členem i této skupiny, al

⁴ Do této skupiny se řadí také USA (jako pozorovatel), Nový Zéland, Austrálie, Kanada a Izrael.

⁵ Kiribati není členem žádné regionální organizace, přestože je země členem OSN, nikdy do organizace nejmenovala svého zástupce.

Předsednictví

Předsednictví UNSC je založeno na rotačním principu a každý měsíc tak UNSC předsedá jeden členský stát. Pořadí předsednictví je určeno podle anglické abecedy. Předseda svolává a vede jednání UNSC.

Podpůrné orgány

Podle Charty OSN má UNSC pravomoc ustavit podpůrné orgány nutné k výkonu své činnosti. Tyto orgány se mohou zabývat širokou škálou otázek od procedurálních záležitostí až ke konkrétním problémům, kterými se UNSC zabývá (např. sankce, mírové operace).

PEACEKEEPINGOVÉ A POLITICKÉ MISE

Peacekeepingové mise jsou operace s vojenským, policejním i civilním personálem, jejichž cílem je nejen rychlé ukončení konfliktu, ale také podpora odzbrojení, pomoc civilnímu obyvatelstvu, podpora uspořádání voleb apod. První peacekeepingová mise OSN byla vyslána na Blízký východ v roce 1948. Od té doby proběhlo více než šedesát mírových operací.

Politické mise mají asistenční charakter a mají přispět ke stabilizaci situace již ve fázi urovnávání konfliktu (většinou asistují při vyjednávání míru či následují podpis mírové dohody). V některých případech na ně mohou navazovat speciální politické mise, které monitorují dlouhodobější mírové aktivity.

MEZINÁRODNÍ SOUDNÍ TRIBUNÁLY

Mezinárodní soudní tribunály byly založeny jako reakce na porušování mezinárodního humanitárního práva v konfliktech v bývalé Jugoslávii a ve Rwandě.

Mezinárodní soudní tribunál pro bývalou Jugoslávii (*International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, ICTY*) byl ustanoven v roce 1993, a byl tak prvním mezinárodním trestním tribunálem ustanoveným OSN a první svého typu od doby norimberských a tokijských mezinárodních vojenských tribunálů z konce druhé světové války. Cílem tribunálu je podpořit trvání míru v oblasti a stíhat osoby nejzodpovědnější za zločiny proti lidskosti.

Mezinárodní soudní tribunál pro Rwandu (*International Criminal Tribunal for Rwanda, ICTR*) vznikl v roce 1994 s cílem stíhat osoby zodpovědné za genocidu (a další zločiny proti lidskosti) probíhající ve Rwandě a na přilehlých územích v roce 1994. V roce 1998 ICTR vydal první verdikt a zároveň trest mezinárodního soudu týkající se genocidy.

VÝBORY

V rámci UNSC funguje několik významných stálých i ad hoc výborů. Jedná se o Výbor proti terorismu, o Vojenský štábní výbor a o Sankční výbory. Účelem Vojenského štábního výboru je pomoc při plánování vojenských akcí a řešení otázek mezinárodního odzbrojování. Sankční výbory slouží jako dočasné a je jich zapotřebí v případě, že se UNSC rozhodne na některý stát uvalit sankce kvůli porušování mírového stavu.

STÁLÉ VÝBORY A AD HOC ORGÁNY

Stálé výbory UNSC jsou většinou založeny na neurčité období kvůli procedurálním záležitostem (např. přijímání nových členů) a ad hoc orgány jsou zakládány na určitý časový úsek k řešení konkrétního problému.

KOMISE PRO BUDOVÁNÍ MÍRU

Komise pro budování míru je poradní orgán nejen pro UNSC, ale také pro Valné shromáždění. Činnost komise má asistenční charakter a jejím cílem je stabilizace zemí, které prošly válečným konfliktem. Komise tak pomáhá s udržováním míru v dané oblasti a přispívá i k její celkové obnově.

UNSC na Pražském studentském summitu

Rada bezpečnosti OSN je nejdéle simulovaným orgánem na projektu, nechyběla na žádném z jeho ročníků. Dokonce se dá říci, že UNSC tu byla ještě před Summitem, protože původ projektu sahá právě k jednorázové simulaci jednání Rady bezpečnosti na Vysoké škole ekonomické v roce 1995. Rada bezpečnosti však není pouze nejstarší, ale rovněž i nejmenší orgán na projektu. Stejně jako ve skutečnosti má samozřejmě pouze patnáct členů.

Na rozdíl od skutečného světa nejsou v simulované UNSC žádné předsednické země, jednání vždy předsedají organizátoři Summitu, kteří tvoří předsednictvo UNSC na projektu. Dalším specifikem orgánu na projektu je jednání o tzv. historické krizi, které tradičně probíhá na posledním přípravném setkání. V minulosti se tak delegáti například vrátili do dob studené války a jednali o sovětské invazi do Afghánistánu nebo se snažili zabránit rwandské genocidě. Rada bezpečnosti je rovněž unikátní v tom, že si její delegáti volí agendu na konferenci zcela dle své vůle. Mohou si tak na program jednání zařadit libovolný bezpečnostní problém, který je aktuální v době konference.

Až na zmíněné odlišnosti se však delegáti snaží o co nejdokladnější napodobení skutečné Rady bezpečnosti OSN, jednají o aktuálních bezpečnostních problémech a snaží se o přijetí rezolucí či konsenzuálních předsednických prohlášení. Stejně jako jiné orgány na Summitu má UNSC pět přípravných setkání a tři jednací dny na konferenci a jedná se dle jednacího řádu, který zhotovil přípravný tým Pražského studentského summitu.

Seznam použitých zdrojů

History of the United Nations. United Nations [online]. 2016 [cit. 2016-08-02]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/sections/history/history-united-nations/index.html>

Charta Organizace spojených národů 1945. Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojnych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>.

Jednací řád UNSC. Dostupné z: <http://www.un.org/en/sc/inc/pages/pdf/rules.pdf>.

OSN Česká republika [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/>.

REINALDA, Bob. 2009. Routledge history of international organizations: from 1815 to the present day. London: Routledge. ISBN 978-041-5476-249.

Security Council Resolutions. United Nations [online]. 2016 [cit. 2016-08-02]. Dostupné z: <http://research.un.org/en/docs/sc/quick>

Security Council - Veto List. United Nations [online]. Dag Hammarskjöld Library, 2016 [cit. 2016-08-02]. Dostupné z: <http://research.un.org/en/docs/sc/quick>

UN Millenium Declaration 2005. Dostupné z: <http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.htm>.

United Nations Regional Groups of Member States. [online]. [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: <http://www.un.org/depts/DGACM/RegionalGroups.shtml>.

United Nations [online]. [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/index.html>.

United Nations Peacekeeping [online]. [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/peacekeeping/>.

United Nations Security Council [online]. [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/sc/>.

Pražský studentský summit

Pražský studentský summit je unikátní vzdělávací projekt existující od roku 1995. Každoročně vzdělává přes 300 studentů středních i vysokých škol o současných globálních tématech, a to především prostřednictvím simulace jednání čtyř klíčových mezinárodních organizací – OSN, NATO, EU a OBSE.

 www.studentsummit.cz	 www.facebook.com/studentsummit
 summit@amo.cz	 www.twitter.com/studentsummit
 www.instagram.com/praguestudentsummit	 www.youtube.com/studentsummitcz

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO)

AMO je nevládní nezisková organizace založená v roce 1997 za účelem výzkumu a vzdělávání v oblasti mezinárodních vztahů. Tento přední český zahraničně politický think-tank není spjat s žádnou politickou stranou ani ideologií. Svou činností podporuje aktivní přístup k zahraniční politice, poskytuje nestrannou analýzu mezinárodního dění a otevírá prostor k fundované diskusi.

 +420 224 813 460	 www.facebook.com/AMO.cz
 www.amo.cz	 www.twitter.com/amo_cz
 info@amo.cz	 www.linkedin.com/company/amocz
 Žitná 608/27, 110 00 Praha 1	 www.youtube.com/AMOcz

Autoři

Autor(ka): Zuzana Krulichová

Imprimatur: Jan Papajanovský, Filip Jelínek
Jazyková úprava: Václav Malina, Jana Fialová
Technická úprava: Petra Hubatková

Delegátův průvodce slouží jako vzdělávací materiál pro žáky středních škol účastnících se Pražského studentského summitu. Všichni partneři projektu jsou uvedeni [zde](#).

Generální partner

